

СТАНОВИЩЕ

от Велислав Заимов

професор доктор по четене на партитури и по композиция в катедра
„Дирижиране и Композиция” към Теоретико-композиторски и
диригентски факултет на Националната музикална академия
„Проф. Панчо Владигеров”

за присъждане на научна и образователна степен „Доктор” на

Мария Станимирова Василева

по професионално направление 8.3 - музикално и танцово изкуство в
катедра „Камерна музика и съпровод“ към Инструменталния
факултет на Националната музикална академия „Професор Панчо
Владигеров“ – София, с дисертационен труд на тема:

*Клавирните триа на Любомир Пипков, Лазар Николов и Иван
Спасов – изпълнителски прочит*

Мария Василева е родена във Варна през 1990 г. Завършила е Националното училище по изкуствата „Добри Христов“ в родния си град със специалност виолончело, а впоследствие – и Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ - първоначално с бакалавърска, а по-късно – и с магистърска степен в класа по виолончело на професор Анатоли Кръстев и по камерна музика на професор доктор Георгита Бояджиева - Николова. Участвала е в редица фестивали и множество международни майсторски класове, водени от изтъкнати преподаватели - инструменталисти. Носител е на няколко награди от наши и международни конкурси. От 2010 година е започнала да свири в професионални оркестри: на Classic FM Radio, в Софийска филхармония (2014-2018), а от 2018 година е постоянен член на СО на БНР.

Дисертационният труд на Мария Василев е построен в четири глави, предшествани от въведение и последвани от заключение, списък с приносите на труда и списък с художествено-творческите ѝ изяви и публикации, свързани с изследването.

Във **въведението** е направен кратък обзор върху жанра клавирно трио (състав за цигулка, виолончело и пиано) от времето на възникването му през XVIII век. Споменати са първите композиции за този състав в творчеството на българските композитори и по-нататъшното развитие на жанра у нас до наши дни.

Тук са посочени обектът, задачите и целта на изследването; определен е и методът, по които то е осъществено.

В Първа глава „Основни принципи и характерни особености на стила в ранното камерно творчество на Любомир Пипков. Трио за цигулка, виолончело и пиано – изпълнителски прочит, инструментални и ансамблови проблеми“ дисертантката най-напред очертава музикалния език на Любомир Пипков, като посочва най-отличителните му черти с лично неговия подход към фолклорното ни наследство по отношение на метроритмиката, ладовата основа и с търсене на необичайни темброви съчетания. На второ място, след кратък преглед върху историята около създаване на творбата, първите ѝ изпълнения и звукозаписи, е направен обстоен анализ от гледна точка на архитектурниката и от гледна точка на изпълнителските проблеми, които творбата поставя пред изпълнителите. Архитектурниката е разгледана много обстойно и чрез умело съпоставяне с образци от европейската класическа традицията от една страна, а от друга – с новите веяния в музиката през 20-тия век и с отражението им върху индивидуалния подход на автора. Тук по-естествено би било терминът „диспропорционалност“ да бъде заменен с „разчупване на квадратността“ в структурните единици на периода и в самия период като цяло.

Втора глава „Общ преглед на процесите в европейската музика през втората половина на XX век“ е кратък обзор на зародилите се през миналия век нови композиторски течения и школи, които могат да бъдат разделени на два периода: Втора виенска школа с Арнолд Шьонберг и последователите му Албан Берг и Антон Веберн (непосредствено преди Първата световна война) и Дармщатска школа (непосредствено след Втората световна война) с представители Пиер Булез, Карлхайнц Щокхаузен, Луиджи Ноно, Янис Ксенакис, Джон Кейдж и други, както и някои по-късни последователи на тъй наречения европейски авангард, като Лучано Берио, Витолд Лютославски, Кржищоф Пендерецки, Берн Алоис Цимерман, Ернст Крженек. Разгледани са новите похвати, използвани от тези композитори, свързани с упоменатите школи като сериална техника, додекафония, поантилизъм (или пунктуализъм), сонористика, алеаторика.

До тук разгледаните явления имат за цел да подготвят връзката с първите наши композитори, които използват в творчеството си техники от гореизброените школи. Става дума за Константин Илиев (1924 - 1988),

Лазар Николов (1922 - 2005), Георги Тутев (1924 - 1994), Иван Спасов (1934 - 996) и Васил Казанджиев (р. 1934).

Всъщност, по-правилно би било тази глава да бъде озаглавена „Общ преглед на някои процеси в европейската музика през ХХ век“, тъй като Арнолд Шьонберг (1874 – 1951) твори в края на деветнадесетия век и през първата половина на двадесетия. От друга страна, двадесетият век е изпъстрен с множество различни сами по себе си композиторски школи. Достатъчно е да изброим някои от най-значимите творци от тази епоха като Паул Хиндемит, Артур Онегер, Бела Барток, Игор Стравински, Сергей Прокофиев, Дмитрий Шостакович, Бохуслав Мартину, Бенджамин Бритън, които не попадат сред последователите на Втората виенска школа или на Дармщадската школа.

Глава трета „*Иван Спасов – естетика, композиционна техника, особености на стила, структурен анализ на Трио за цигулка, виолончело и пиано. Изразни средства и проблеми на ансамбъла*“ е обособена в два раздела. В първия е направена обща характеристика на творческия мироглед на композитора. Изведени са най-ярките черти в почерка му, които, от една страна го свързват с авангардите явления от неговото време, а от друга - показват самобитността му като български творец, опиращ се на здравите традиции от композиторката ни школа.

Вторият раздел разглежда **Клавирното трио** от няколко ъгъла. След кратки сведения по създаването и първото изпълнение на творбата, следва обстоен и задълбочен структурен анализ, показващ ясно необичайното решение по отношение на архитектурата, както и оригиналността на музикалния език. Дадени са някои указания и съществени напътствия към изпълнителите, които подсказват за зрял подход и опит при изпълнението на творби, композирани с подобни изразни средства.

Глава четвърта „*Музикален език, композиционна техника и инструментални изразни средства в камерното творчество на Лазар Николов. “Intermezzo per tre” - специфични особености на структурата и формата във връзка с неговата интерпретация*“ подобно на първата и третата има два раздела: характеристика на творческото верую на композитора и анализ на разглежданата композиция за клавирно трио.

Много удачно е описан музикалния език на композитора, личното му схващане за дванадесеттоновата система, за алеаториката, за използване или неизползване на елементи от българския фолклор, за тематичната и

атематичната система на композиране. От направената характеристика личат отличителните черти в творчеството на Лазар Николов, които го правят различен от наши останалите автори, идейно свързани с европейския авангард.

Структурният анализ на творбата е пряко свързан и с предизвикателствата (най-вече от ансамблов характер), пред които са изправени изпълнителите. Тези трудности са породени главно от изключително сложната метроритмична организация, което прави Лазар Николов един от най-трудните за изпълнение композитори.

Трите камерни творби за цигулка, виолончело и пиано, обект на настоящето изследване, макар и обедини помежду си, най-вече в идейно-естетични смисъл, са и много различни по отношение на използваните композиционните техники и по отношение на проблемите, които поставят пред изпълнителския състав. Авторката е съумяла да навлезе в тази нелека материя и е успяла да изведе съществени заключения, които биха били полезни за други изпълнители, а и за изпълнители, посветили се на съвременната българска музика.

Характеристиките на тримата наши видни композитори се отнасят до цялостното им творчество и до идейната среда, в която те работят и развиват идеите си. В този смисъл тези характеристики дават своя принос за опознаването на една значима страница от съвременната ни музика.

Езикът на изследването е съвсем ясен, лишен от излишни и претенциозни изрази и формулировки. Навсякъде прозира личен опит и личен подход при развитието на темата. Изведените съждения са подкрепени с нотни примери, което внася прегледност и убедителност.

След всичко описано по-горе, имайки предвид и значимостта на разглежданата тема, убедено предлагам на уважаемото научно жури бъде присъдена образователната и научна степен **„Доктор“** на **Мария Станимирова Василева**.

София, 27.02.2021.

проф. д-р Велислав Заимов